

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

2022_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНІ ЕЛІТИ ТА ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 – *Політологія*

Спеціалізація:

Освітньо-професійна програма: Політологія

ОНУ
2022-2023 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Політичні еліти та політичне лідерство». – Одеса: ОНУ, 2022. – 20 с.

Розробники:

Хорошилов О.Ю., доцент кафедри політології ОНУ ім.І.І. Мечникова

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “29” 08 2022р.

Завідувач кафедри _____

(Василь ПОПКОВ)

Погоджено із гарантом ОПІ _____

(Марія МІЛОВА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету МВПС

Протокол № 1 від. “30” 08 2022 р.

Голова НМК _____

(Олег ХОРОШИЛОВ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “28” 08 2022 р.

Завідувач кафедри _____

(В. Попков)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології

Протокол № ___ від. “ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

(_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 залікових модулів – 1 змістових модулів – 2	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 052 Політологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна (обов'язкова освітня компонента)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	3-й
		<i>Семестр</i>	
		5-й	6-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	14 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20 год.	0 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		80 год.	106 год.
		Форма підсумкового контролю: <i>залік</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета Курсу «Політичні еліти та політичне лідерство» включено до навчального плану підготовки бакалаврів ФМВПС ОНУ імені І.І.Мечникова.

Програма навчального курсу охоплює основну проблематику сучасної елітології, як одного з найактуальніших напрямків політичної науки. Головна мета курсу – ознайомити студентів із теоретико – методологічним інструментарієм сучасних наукових шкіл, які здійснюють елітологічні дослідження.

Завдання: Головним завданням є систематизація і роз'яснення понять та проблем елітології. Подано та проаналізовано концептуальні підходи до проблем політичного функціонування правлячих та опозиційних груп, політичного лідерства, бюрократії тощо.

Практична складова: *На основі здобутих теоретичних знань та аналізу даних з відкритих джерел створити аналітичну довідку щодо функціонування місцевих (регіональних) еліт Одеського регіону (або регіону походження здобувача вищої освіти) у творені/відтворені характерних ознак локального політичного режиму*

Курс «Політичні еліти та політичне лідерство» складається з двох змістовних модулів, сукупність яких відображає проблемне поле цієї науки.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральної

ІК: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки;

Загальних:

ЗК01: Знання предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК04: Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності),

Спеціальних:

СК01. Здатність використовувати категорійно – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Очікувані результати навчання.

РН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення даного курсу студент повинен

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: Основні теорії сучасної елітології.

вміти: Після завершення вивчення курсу студенти повинні вільно користуватися теоретико-методологічним інструментарієм сучасної елітології під час своєї професійної діяльності, орієнтуватися у проблемному полі цієї наукової дисципліни, вміти володіти її категоріальним апаратом тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Політична еліта як об'єкт наукового дослідження»

Тема 1. Витоки теорії еліт та класичні елітологічні теорії

Виникнення перших уявлень про роль політичної еліти в філософських концепціях періоду Стародавнього Світу. Об'єктивні передумови зародження ідей елітарності.

Класичні теорії еліт: концепція циркуляції еліт при владі В.Парето, «політичний клас» Г.Москі, «залізний закон олігархізації» Р.Міхельса, ціннісна концепція еліти Х.Ортегі-і-Гассета.

Основні напрямки сучасних наукових досліджень політичних еліт: ціннісні теорії елітизму (Г.Лассуел), теорії демократичного елітизму

(Й.Шумпетер), концепція плюралізму еліт (Р.Даль), ліволіберальні концепції (Ч.-Р.Міллс). Класифікація політичних еліт (В.Маліновські).

Особливості політичних еліт періоду глобалізації (З.Бауман, К.Леш, Ф.Фукуяма, Ю.Хабермас).

Тема 2 . Політичні еліти країн Східної Європи як суб'єкти процесів демократизації.

Наявність двох альтернативних сценаріїв переходу до демократії: структурного та процедурного. Особлива роль політичної еліти у процесах «наздоганяючої» демократизації, здійснюваної за процедурним сценарієм. Сутність «пактів еліт», як відправного етапу демократизації. Світовий досвід укладення «пактів еліт».

Умови та характерні риси процесу демократизації в Російській Федерації. Конфлікт пізньорадянської та російської груп еліт початку демократичного транзиту. В.Гельман про основні етапи демократизації Р.Ф. Характеристика політичного класу сучасної Росії.

Роль конкуренції та співробітництва елітарних груп на початку демократичного транзиту в Україні. Основні етапи становлення політичної еліти сучасної України. Ціннісний код сучасної політичної еліти України.

Тема 3. Бюрократія та її роль в управлінні суспільством

Класичні теорії бюрократії та бюрократичного врядування у західній політології (М.Вебер, Л.фон Мізес, С.Паркінсон). Бюрократія як управлінський клас суспільства сучасного типу: основні характерні риси. Тенденції зростання впливу бюрократії на політичні процеси сучасності. Феномен транснаціональної бюрократії.

Бюрократія у суспільно-політичних процесах сучасного українського суспільства: позитивний та негативний вплив.

Засоби боротьби з бюрократизмом як девіацією функціонування професійних управлінців.

Змістовний модуль 2. «Політичне лідерство у предметному полі суспільствознавства»

Тема 4 Соціальна природа політичного лідерства: теоретичний вимір

Сутність феномена «політичне лідерство». Політичний лідер як складова частина політичної еліти суспільства. Плюралізм концепцій у розкритті та поясненні природи політичного лідерства (волютаристські, ситуативні, особистісно-ситуативні теорії та концепції, теорія очікування – взаємодії тощо).

Функції та типології політичного лідерства (М.Вебер, К.Ходжкінсон, М.Херманн).

Макрорівень політичного лідерства (політичний режим, фаза цивілізаційного розвитку, культурно-національний аспект, соціальний аспект, медіа-простір лідера).

Мікрорівень політичного лідерства (індивідуальність, стиль керівництва, професійні навички, свобода та відповідальність політика, політичний імідж лідера).

Тема 5. Режимні характеристики політичного лідерства.

Авторитарне політичне лідерство: шляхи ствердження, алгоритми функціонування.

Політичне лідерство за умов демократичного режиму: свобода та відповідальність лідера.

Тоталітарне політичне лідерство: закономірності та парадокси функціонування.

Тема 6. Психологічні теорії лідерства

Ефективність використання психологічного інструментарію для пояснення природи та функцій політичного лідерства. Перші спроби виявити сутність політичного лідерства за допомогою даних біології. Наслідки практичної імплементації ідей євгеніки в Європі у ХХ ст.

Французька та італійська школи соціальної психології у поясненні сутності політичного лідерства. Концепції Г.Лебона, Г.Тарда, С.Сігелє. Лідер та послідовники, лідер та натовп. Роль особистості у розвитку культури окремих народів. Психоаналітична школа у виявленні особливостей політичного лідерства. Концепція З.Фрейда. Ідеалістично-волюнтаристська концепція Ф.Ніцше.

Неофрейдизм. Е.Фром про сутність людського тяжіння до домінування («Втеча від свободи»).

М.Вебер про сутність політичної харизми та її роль у процесах суспільного розвитку.

Тема 7 Типологія та стиль лідерства

Об'єктивні та суб'єктивні передумови різноманіття тактик та стратегій політичної поведінки лідерів. Критерії типології політичних лідерів. Зміст поняття «стиль лідерства». Чинники формування лідерських стилів. Відмінні риси демократичного та авторитарного стилів лідерства. Політичне лідерство та вождизм.

Політичне лідерство в сучасних умовах: основні вимоги та критерії ефективного функціонування. Характерні риси політичного лідерства в сучасній Україні: інерція радянської політичної культури, регіоналізація електоральної основи, тиск зовнішніх центрів політичного впливу тощо.

Тема 8 Механізми функціонування політичного лідерства. Лідер та команда.

Політичне лідерство як інститут сучасної сталої демократії. «Інфраструктура» сучасного політичного лідерства в умовах народоправства. Групи інтереси та впливу в оточенні політичного лідера.

Команда політичного лідера: структура, функції, принципи формування. Діалектика взаємовідносин лідера та групи.

Команди політичних лідерів сучасної України.

Тема 9 Особливості регіонального політичного лідерства

Регіональний та локальний виміри політичного лідерства у сучасних процесах глобалізації. Змістовні відмінності у функціонуванні політичного лідера на загальнонаціональному, регіональному та локальному рівнях.

Світовий досвід підготовки та функціонування політичних лідерів локального та регіонального рівнів.

Політичні лідери сучасної України у лобіюванні регіональних інтересів. Тактики та стратегії регіональних еліт України у досягненні політичних цілей.

Тема 10 Конструювання іміджу політичного лідера.

Уявний образ політичного лідера (імідж) як невід'ємна складова його діяльності. Основні ресурси, тактики та стратегії конструювання іміджу політичного лідера. Основні вимоги до процесу творення іміджу політичного лідера.

Харизма як складова іміджу професійного політичного функціонера: дискусії щодо природи та значення.

Найпоширеніші амплуа політичних лідерів сучасної України. Проблема корекції іміджу політичних лідерів.

Тема 11. Феномен еліти та політичного лідерства в світовій художній літературі та мистецтві.

Художнє сприйняття сутності авторитарного політичного лідерства (М.Дрюон, Г.С. Транквілл, Л. М. Толстой).

Тоталітарне політичне панування в світовій літературі. Жанр антиутопії в пізнанні сутності тоталітарного лідерства (Дж.Оруел, Є. Замятін, О. Хакслі). Художні засоби проникнення в сутність тоталітарного лідерства (Е. Родзинський, Г. Раушнінг, Л. Ріфеншталь).

Монументальна архітектура як засіб легітимації політико-антропологічного проекту влади.

Живопис та скульптура у легітимації влади політичного лідера: від Стародавнього Світу до модерного часу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма

	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. «Політична еліта як об'єкт наукового дослідження»												
Тема 1. Об'єкт, принципи, методи та структура елітології	2	2	0	0	0	0	11	1				10
Тема 2. Витоки теорії еліт та класичні елітологічні теорії	12	4	4	0	0	4	11	1				10
Тема 3. Політичні еліти країн Східної Європи як суб'єкти процесів демократизації	8	2	2	0	0	4	11	1				10
Тема 4. Бюрократія та її роль в управлінні суспільством	8	2	2	0	0	4	11	1				10
Разом за змістовним модулем 1	30	10	8	0	0	12	44	4				40
Змістовий модуль 2. «Політичне лідерство у предметному полі суспільствознавства»												
Тема 5. Соціальна природа політичного лідерства: теоретичний вимір	10	2	2	0	0	6	12	2				10
Тема 6. Режимні характеристики політичного лідерства	12	2	2	0	0	8	12	2				10

Тема 7. Психологічні теорії лідерства	12	2	2	0	0	8	11	1				10
Тема 8. Механізми функціонування політичного лідерства. Лідер та команда	12	2	2	0	0	8	11	1				10
Тема 9. Особливості регіонального політичного лідерства	21	1	2	0	0	18	11	2				9
Тема 10. Конструювання іміджу політичного лідера	10	0	0	0	0	10	10	2				8
Тема 11. Феномен еліти та політичного лідерства в світовій художній літературі та мистецтві Підсумкове заняття	13	1	2	0	0	10	9	0				9
Разом за змістовим модулем 2	90	10	12	0	0	68	76	10				66
Усього годин	120	20	20	0	0	80	120	14				106

5. Теми семінарських занять: не передбачено планом

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Витоки теорії еліт та класичні елітологічні теорії (Вивчення теоретичних постулатів класичних теорій еліт: Моска, Парето, Міхельс, Вебер. Вивчення основних теоретичних постулатів сучасних теорій еліт: Даль, Мілс, Паренті)	4
2	Політичні еліти країн Східної Європи як суб'єкти	2

	процесів демократизації (<i>Виявлення основних сценаріїв участі еліт у здійсненні демократичного переходу. Укладання пактів політичних еліт. Східноєвропейська та вітчизняна практика: ретроспектива та сучасний стан</i>)	
3	Бюрократія та її роль в управлінні суспільством (<i>Вивчення теоретичних постулатів класичних теорій бюрократії: Вебер, Мізес, Паркінсон. Виявлення рис бюрократії доби глобалізації. Вивчення засобів боротьби з бюрократизмом: світова практика, українські реалії</i>)	2
4	Соціальна природа політичного лідерства: теоретичний вимір (<i>Вивчення теоретичних постулатів класичних теорій політичного лідерства: теорія рис, теорія ситуаційна, теорія послідовників тощо. Виявлення факторів, які визначають політичне лідерство на мікросоціальному та мікросоціальному рівнях</i>)	4
5	Режимні характеристики політичного лідерства (<i>Аналіз функціонування політичного лідерства за допомогою запропонованих критеріїв: тоталітарне політичне лідерство, авторитарне політичне лідерство, політичне лідерство за умов демократії</i>)	2
6	Психологічні теорії лідерства (<i>Вивчення теоретичних постулатів класичних психологічних теорій лідерства. Виявлення типологій лідерства, побудованих на психологічних критеріях</i>)	2
7	Механізми функціонування політичного лідерства. Лідер та команда (<i>Вивчення особливостей внутрішньо-групової взаємодії в командах лідерів. Принципи побудови команд: їхні плюси та недоліки.</i>)	2
8	Особливості регіонального політичного лідерства (<i>Диференціальний аналіз загальнонаціонального та регіонального політичного лідерства. Регіональні політичні лідери в творенні місцевих режимів: вітчизняна практика</i>)	1
9	Феномен еліти та політичного лідерства в світовій художній літературі та мистецтві (<i>Вивчення досвіду використання мистецтва заради легітимації влади політичного лідера в контексті різних історичних епох та режимів</i>)	1
ВСЬОГО		20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Витоки теорії еліт та класичні елітологічні теорії[1] [2]	4	10
2	Політичні еліти країн Східної Європи як суб'єкти процесів демократизації[1]	4	10
3	Бюрократія та її роль в управлінні суспільством[1] [2]	4	10
4	Соціальна природа політичного лідерства: теоретичний вимір[1] [2]	6	10
5	Режимні характеристики політичного лідерства[1]	8	10
6	Психологічні теорії лідерства[1] [2]	8	10
8	Механізми функціонування політичного лідерства. Лідер та команда[1] [2]	8	10
9	Особливості регіонального політичного лідерства[1] [3] – Аналітична довідка щодо функціонування місцевих (регіональних) еліт Одеського регіону (або регіону походження здобувача вищої освіти) у творені/відтворені характерних ознак локального політичного режиму	18	10
10	Конструювання іміджу політичного лідера[1]	10	10
11	Феномен еліти та політичного лідерства в світовій художній літературі та мистецтві[1]	10	9
ВСЬОГО		80	108

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
[2] – написання рефератів, есе; [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Аналітична довідка щодо функціонування місцевих (регіональних) еліт Одеського регіону (або регіону походження здобувача вищої освіти) у творені/відтворені характерних ознак локального політичного режиму

9.Методи навчання

Основні методи навчання представлені: аналізом концепцій сучасної політичної науки, здійснюваним під час лекційних занять, застосуванням методу контент-аналізу для вивчення змісту інаугураційних промов Президентів України.

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи: *Словесні*: лекції (проблемні,

лекції-візуалізації), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення проблемних ситуацій. *Наочні*: ілюстрація за допомогою мультимедійних презентацій.

10.Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Застосовано два види контролю: поточний та підсумковий контроль.

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання реферативних доповідей.

Підсумковий контроль - **залік**

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом на підставі наданої викладачем літератури; вільно та аргументовано викладає вивчений матеріал під час усних виступів; повністю розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому додаткову літературу; висловлює свої думки, робить висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки. Здобувач демонструє обізнаність щодо основних етапів формування та сучасної структури політичної еліти України.	творчо розкриває сутність практичних питань під час практичного заняття, використовуючи додаткову літературу; використовує теоретичні знання при виконання індивідуальної та самостійної роботи; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	добре володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; вільно використовує категоріальний апарат дисципліни; при представленні деяких питань не вистачає аргументації відповіді та застосування додаткової, самостійно вивченої інформації; допускаються при цьому окремі дрібні неточності.	правильно відповів на більшість запитань від викладача; виконав всі індивідуальні та самостійні завдання, але не достатньо повно їх розкрив та не використав додаткову літературу.

Задовільно	володіє навчальним матеріалом та категоріальним апаратом на початковому рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час відповідей та не надає аргументації щодо них.	має елементарні навички виконання завдання; правильно відповідає на половину запитань; виконав на задовільному рівні індивідуальні та самостійні завдання.
Незадовільно з можливістю повторного складання	студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; не володіє категоріальним апаратом; не може надати чітких відповідей та робити висновки.	не виконав індивідуального та самостійних завдань, але може дати відповідь на декілька питань для підсумкового контролю.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє категоріальним апаратом та навчальним матеріалом	не виконав індивідуальне та самостійні завдання та не може дати відповідь на жодне питання з підсумкового контролю

11. Питання для підсумкового контролю (Підсумкове заняття)

- Елітарні концепції раннього періоду (Стародавня Греція, Рим, Середньовіччя, Новий час) про характеристики політичного лідера.
- Класичні теорії еліти Г. Москі та В. Парето: спільне та відмінне.
- «Залізний закон олігархізації» та концепція переродження демократії Р. Міхельса.
- Специфіка функціонування політичних еліт в добу глобалізації.
- Політична еліта як суб'єкт процесу демократизації: теорія та європейська практика.
- Пострадянська політична еліта: колективний портрет.
- Політична еліта сучасної України: шляхи формування, оцінка ефективності.
- Концепція бюрократії в доповіді М. Вебера «Політика як покликання та професія».
- Феномен бюрократії в сучасних концепціях зарубіжної політології.
- Проблема вдосконалення управлінського апарату української держави.
- Стан розробки теорії лідерства у вітчизняній та зарубіжній політології.
- Визначення природи політичного лідерства: концептуальні підходи.

13. Функції лідера в контексті сучасних суспільно-політичних процесів в Україні.
14. Типологія політичного лідерства сучасної України.
15. Проблема співвідношення лідера та маси в теоріях Г. Лебона та Г. Тарда.
16. Визначення механізмів політичного лідерства в концепції З. Фрейда.
17. Концепція «реального гуманізму» Е. Фрома та проблеми лідерства.
18. Харизма як складова феномену політичного лідерства.
19. Політична відповідальність як основа діяльності лідера.
20. Традиції та інновації в структурі діяльності політичного лідера.
21. Популізм як складова функціонування сучасного лідера.
22. Політичне лідерство та вождізм: критерії розмежування.
23. Вплив команди на ефективність діяльності політичного лідера.
24. Роль ЗМІ у формуванні та корекції іміджу політичного лідера.
25. Команди політичних лідерів сучасної України.
26. Значення політичного лідерства в процесах суспільно-політичного транзиту.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Всього
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2					100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
20	10	10	10	10	10	10	10	
<p>Якщо за результатами поточного контролю здобувач вищої освіти набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він може виконати залікове завдання (індивідуальне навчально-дослідне завдання) і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни</p>								

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Політичні еліти та політичне лідерство. навч.-метод. посіб. / О. Ю. Хорошилов. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. – 95 с.
2. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів /І.М. Коваль (керівник авт. колективу), Л.О. Ануфрієв, О.І. Брусилівська та ін. – Харків: Фоліо, 2012. – Розділ 9. – С.206 – 228.
3. Силабус курсу «Політичні еліти та політичне лідерство»
4. Презентації тем курсу, розміщені у Гугл-клас за адресою: <https://classroom.google.com/c/NTg1MzQ2MjMzNTA1> (Папка курсу)

13. Рекомендована література

Базова

1. Буник М., Кіянка І. Економіка та бюрократія у відкритому суспільстві: до 130-ї річниці з дня народження Людвіга фон Мізеса (збірник наукових праць) /М. Буник, І. Кіянка – Львів: ОРІДУ НАДУ, 2012. – С.52 – 60.

2. Гавел В. Прошу коротко. Розмова з карелом Гвіждялою, примітки, документи. – Львів. Паіс, 2016. – 288 с.
3. Голубка М. М. Економіко-освітня спадщина львів'янина економіста Людвіга фон Мізеса та його внесок в економічну науку Західної України /М.М. Голубка // Економіка і Суспільство. – 2016. – №3. – С.3 – 6.
4. Грабіна Г. В. Субкультура влади як фактор політичних перетворень в межах хвиль демократизації. – Дисертація на здобуття ступеню к.політ.н. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2018 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1655/1/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0.dis.pdf>
5. Грабіна Г. Політична еліта України як уособлення субкультури влади // Грані: науково-теоретичний альманах. Вип.3(131). – 2016 – С.55 – 61.
6. Грабіна Г. Субкультура влади «консолідованих» та «дефектних» демократій: порівняльний аналіз // Гілея: науковий вісник. – 2017. – Вип.121(№6). – С.199 – 203.
7. Єремєєва І. А., Шаповал В. А. Групи інтересів як суб'єкти політики // Науковий журнал «Політикус». – 2016. – Вип.2. – С.76 – 80.
8. Завадська О. Р. Інавгураційні промови українських президентів як символічний ресурс влади // Політикус. – 2020. – №. – С.109 – 114.
9. Ірха К. О. Політичний складник феномену «лідер громадської думки»: теоретичний аспект // Політикус. – 2021. - №2. – С.7 – 12.
10. Кармазіна М., Бевз Т. Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка формування, особливості трансформації. – К. ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса, 2018. – 248 с.
11. Лі Кван Ю. Сингапурська історія: із третього світу в перший – К.: Наш формат, 2011. – 550 с.
12. Мандела Н. Довгий шлях до свободи: автобіографія /Нельсон Мандела; пер. З англ. Василя Старка. – 2-ге вид. – К.: Наш формат, 2017. – 528 с.

13. Наумкіна С. М. Дихотомія еліта – маси як основний методологічний принцип соціально-політичного аналізу суспільства // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2010. – № 5. – С. 144 – 150.

14. Негулевський І. П. Трансформація політичного лідерства в сучасній Україні: соціокультурні чинники // Політикус. – 2021. - №2. – С.81 – 86.

15. Політика в особах (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти): навчальний посібник / За заг. ред. проф.. Ф. М. Рудича. – К.: ІПіЕНД ім.. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. – 400 с.

16. Прокопович Л.В. Імідж політиків у фото жабах: візуально-комунікативні прояви політичного «театру» // Політикус. – 2021. – №3. – С.116 – 121.

17. Психологія управлінської діяльності лідера: навчальний посібник / Романовський О. Г., Пономарьов О. С., Гура Т. В., Книш А. Є., Бондаренко В. В. – Харків, 2017 р. – 100 с.

18. Радчук О. Занепад олігархії: як формуються нові політичні еліти в Україні // Аналітичний портал «Слово і Діло» – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2020/06/23/kolonka/aleksandr-radchuk/polityka/zanepad-oliharxiyi-yak-formuyutsya-novi-politychni-elity-ukrayini>

19. Рибалка С. Особливості дослідження структури влади в міських спільнотах в Україні // Актуальні проблеми політики. – 2015. Вип.55. – С.106 – 115.

20. Розумний М. М. Проблема лідерства в українському національному проекті // Стратегічні пріоритети, 2016. – №3. – С.149 – 155.

21. Сергатюк Д. А. Вітчизняне політичне елітотворення (1994 – 2004): виміри проблемності // Науковий журнал «Політикус». – 2017. – Вип.4. – С.13 – 18.

22. Франклін Рузвельт: життя політика / Роберт Даллек ; Пер. з англ. Ярослав Войтко. – К. : Видавнича група КМ-БУКС, 2019. – 550 с.
23. Хорішко Л. С. Суб'єктність елітного політичного інституту в процесах політичної модернізації // Науковий журнал «Політикус». – 2017. – Вип.4. – С.90 – 93.
24. Черчилль. Біографія / М. Гілберт ; [пер. з англ. Я. Войтко, Р. Ладохіна]. – Київ : КМ-БУКС, 2019. – 888 с.
25. Ющенко В. Недержавні таємниці: нотатки на берегах пам'яті – Харків: Фоліо, 2014. – 511 с.
26. Яремчук В. Регіональна політична еліта: принципи та механізми формування (на прикладі Івано-Франківської області) // Політичні дослідження. – 2021. - №1. – С.70 – 89.
27. George W. Bush Decision Points. New York: Crown Publishers. 2010. – 497 p.

Додактова:

1. Obama B. The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream. New York: Crown Publishers. 2006. – 375 p.
2. Бакіров В. Політико-режимна еволюція України: від системи «переможець отримує все» до пакту еліт? / В. Бакіров, О. Фісун // Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. — К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. — С. 150–163.
3. Васютинський В. Інтеракційна психологія влади – К.: Інститут соціальної та політичної психології, 2005. – 492 с.
4. Журавський В.С. Політична еліта України: теорія і практика трансформації /В.С. Журавський, О.Ю. Кучеренко, М.І. Михайльченко. – К.: Логос,1999. – 262 с.
5. Зеленько Г.І. Коаліція чи пактування: моделі взаємодії політичних еліт на пострадянському просторі / Г.І. Зеленько // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. — К: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса, 2006. — Т. 2. — С. 253–266.
6. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: Монографія. – Львів: Червона Калина. – 2002. – 276 с.
7. Кордун О. О. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні /О.О. Кордун, К. О. Ващенко, Р. М. Павленко. – К. : МАУП, 2000. - 258 с.

8. Пірен М., Грицяк Н., Василевська Т., Іваницька О. Гендерні аспекти державної служби: Монографія. – К.: Основи, 2002. – 335 с.

9. Сарторі Дж. Теорія ухвалення рішень за демократії / Дж. Сартрі // Демократія. Антологія; упоряд. О. Проценко. — К: Смолоскип, 2005. — С. 715–750.

10. Цвітков В. В., Горбатенко В. П. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М.Корецького НАН України, 2001. – 248 с.

Інформаційні ресурси:

1. Закон України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст.43). – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

2. Закон України «Про статус народного депутата України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 3, ст. 17) – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>

3. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <https://nazk.gov.ua/>

4. Національне агентство з питань державної служби України. Офіційний сайт. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.guds.gov.ua/>

5. Про затвердження Порядку передачі подарунків, отриманих під час проведення офіційних заходів. Постанова Кабінету Міністрів України №1337 від 8 грудня 2009 року. – Режим доступу до ресурсу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=238171807&cat_id=99017238